

Wojciech Trempała, Anna Antonina Nogaj¹

Preferencje polityczne a gust muzyczny młodych Polaków – raport z badań

STRESZCZENIE W niniejszym artykule autorzy prezentują sprawozdanie z ilościowych badań empirycznych poświęconych relacjom zachodzącym pomiędzy gustem muzycznym a preferencjami politycznymi. Proces gromadzenia danych miał miejsce w roku 2019 na próbie 831 studentów w wieku od 18. do 30. roku życia. Respondenci objęci pomiarami pochodzili z blisko 50 ośrodków akademickich z całej Polski. Głównym celem procesu badawczego było udzielenie odpowiedzi na pytania o to: 1. Czy istnieje związek między preferowanymi gatunkami muzycznymi a poziomem akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej? 2. Czy istnieje związek między preferowanymi gatunkami muzycznymi a przejawianą orientacją polityczną mierzoną na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich? 3. Czy określony poziom akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej determinuje preferencje polityczne mierzone na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich i z jakim prawdopodobieństwem wartości obu zmiennych można przewidywać, opierając się na guście muzycznym? Na podstawie przeprowadzonych analiz na wszystkie trzy zadane pytania uzyskano odpowiedzi twierdzące. W artykule omówiono także szczegółowy zakres otrzymanych zależności.

SŁOWA KLUCZOWE preferencje muzyczne, orientacje polityczne, osobowość autorytarna, polityka kulturalna, postawy polityczne

¹ Dr Wojciech Trempała, Wydział Nauk o Polityce i Administracji, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, adres e-mail: tremwoj@ukw.edu.pl, ORCID: 0000-0001-5442-7235; dr Anna Nogaj, Wydział Psychologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, adres e-mail: nogaj@ukw.edu.pl, ORCID: 0000-0002-7179-9740.

Wprowadzenie

Już od czasów starożytnych sztuka stanowiła nieodłączny element uprawiania polityki (Chrościcki, 1983, s. 17–19). Z jednej strony służyła rządzącym do celów propagandowych i manifestowania własnej potęgi, z drugiej stawała się ona formą politycznego zaangażowania artystów przeciwko sprawującym władzę i panującym ładom społecznym. Szczególną rolę w tym względzie wypełniała i wypełnia muzyka. Zarówno w przeszłości, jak i dziś nierzadko sprzyja oraz stanowi wyraz ekspresji dla procesów narodotwórczych, budowania ducha woli przetrwania oraz walki o suwerenność wśród społeczeństw ogarniętych konfliktami, wojnami czy zniewoleniem okupacji. Stanowi źródło promocji narodowej i lokalnej kultury, marki miejsca w systemie wizerunkowym państw czy jednostek samorządu terytorialnego (Sajna, 2017; 2019). W sposób znaczący wypełnia tło krajobrazu kampanii wyborczych czy społecznych (Jabłońska, 2018; Schoening & Kasper, 2011). Bywało i bywa, że zaprzęgnięta na potrzeby propagandy muzyka staje się jednym z symbolicznych komponentów legitymizujących ideologie będące bazą dla tworzenia oraz trwania systemów totalitarnych. Jednocześnie, to właśnie twórczość muzyczna była i jest inspiracją oraz formą artykulacji postulatów głoszonych przez ruchy kontrkulturowe, pacyfistyczne, jednym z kanałów społecznej kontestacji porządku publicznego, ale i walki z globalnymi problemami głodu, ubóstwa, nierównościami społecznymi, współczesnym kryzysem środowiskowym czy migracyjnym (Jureńczyk i in., 2017; Trempała, 2019).

Wskazane w powyższym akapicie powiązania występujące pomiędzy światem muzyki oraz polityki, a także analiza licznych wyników z badań zastanych – potwierdzają założenia, że gust muzyczny odzwierciedla fundamentalne wartości, które są spójne z oczekiwaniami preferowanego ładu społecznego ujawnianego w preferencjach politycznych. Skłoniło to autorów niniejszego tekstu do opracowania własnego projektu empirycznego poświęconego relacjom zachodzącym pomiędzy preferencjami muzycznymi i politycznymi. Jego cele, szczegółowe założenia i rezultaty zostaną zaprezentowane w niniejszym artykule.

Preferencje polityczne a gust muzyczny – stan badań zastanych

Badania empiryczne dotyczące relacji zachodzących pomiędzy preferencjami politycznymi a gustem muzycznym mają swoją tradycję w debacie akademickiej zapoczątkowanej na szerszą skalę od lat 70. XX w. (Fox & Williams, 1974; Carter & Wilson, 1985; Hansen C.H. & Hansen R.D., 1990; Mashkin & Volgy, 1975; Glasgow, Peterson & Christenson, 1987). Współcześnie tradycyjne pomiary naukowe w omawianym względzie coraz częściej są uzupełniane o raporty agencji medialnych oraz start-upów, w których wnioski z badań opierają się na analizie zachowań słuchaczy na serwisach streamingowych i w mediach społecznościowych. Szczegółowa treść tychże badań jest niezwykle zróżnicowana – zarówno w kontekście przyjętej metodologii, operacjonalizacji poszczególnych zmiennych (zwłaszcza sposobu ujmowania preferencji oraz postaw politycznych), jak i kontekstu kulturowego związanego z obszarem geograficzno-politycznym prowadzonych pomiarów. Obok projektów badawczych poświęconych *stricte* diagnozowaniu relacji pomiędzy preferencjami muzycznymi i politycznymi odnaleźć można także szereg studiów psychologicznych oraz socjologicznych dotyczących zależności zachodzących pomiędzy strukturą osobowości, strukturą i hierarchią społeczną a gustem muzycznym. Preferencje polityczne stanowią w nich mniej lub bardziej wyeksponowany przez autorów komponent. W prezentacji badań zastanych – biorąc pod uwagę galopującą pod wpływem nowych technologii dynamikę przekształceń rzeczywistości politycznej i muzycznej – autorzy artykułu skupią się na wybranych raportach z ostatnich lat.

Ambrose Leung i Cheryl A. Kier (2008, s. 453–457) zwrócili uwagę na związek zachodzący pomiędzy preferowaniem określonych gatunków muzycznych a aktywizmem młodych Kanadyjczyków w wieku od 14. do 24. roku życia. Najsilniejszym poziomem aktywności obywatelskiej odznaczyli się respondenci słuchający muzyki klasycznej, operowej, miłośnicy musicali, ale i zwolennicy takich stylów, jak: new age, easy listening, house, heavy metal, punk czy ska. Zdecydowanie niższym – ale wciąż w granicach istotności statystycznej – fani bluesa, bluegrass, jazzu, muzyki folkowej czy aranżowanej i wykonywanej przez big bandy. Z drugiej strony, największym poziomem bierności obywatelskiej charakteryzowali się słuchacze rapu, r'n'b i muzyki pop. W odniesieniu do pozostałych gatunków (takich, jak między innymi: gospel, country, współczesny rock, rock alternatywny, techno, trance, dance) nie stwierdzono istotnych relacji

w stosunku do poziomu aktywności obywatelskiej przejawianego przez ich odbiorców.

Z kolei Adrian North i David Hargreaves (2007) – opierając się na analizach licznych wyników z badań przeprowadzonych przez innych autorów od połowy lat 80. XX do początków XXI w. – ustalili, że preferowanie bardziej współczesnych stylów muzycznych, takich jak rap, rock czy dance wiąże się z bardziej liberalnymi przekonaniami, postawami oraz wyższą skłonnością do zachowań przestępczych i antyspołecznych. Tymczasem miłośnikom bardziej tradycyjnych gatunków, takich jak między innymi muzyka klasyczna, bliższe są konserwatywne przekonania czy styl życia, rozumiane przez pryzmat liczby seksualnych partnerów, akceptacji dla homoseksualizmu i związków partnerskich, poziomu religijności, preferencji politycznych, przejawianego poziomu zachowań przestępczych oraz korzystania z używek. Badacze ci postanowili poddać weryfikacji swoje spostrzeżenia, realizując własny projekt badawczy na próbie ponad dwóch tysięcy brytyjskich respondentów w średnim wieku 36,5 lat ($SD = 16,03$) (North & Hargreaves, 2007).

Wyniki wspomnianych badań ujawniły, że z rozbitych domów wywodzili się w większości słuchacze country, r&b, soulu, muzyki dance, house i rapu. Miłośnicy dance, house i rapu byli także grupą najczęściej wyrażającą niechęć wobec zawierania związków małżeńskich oraz posiadającą więcej niż jednego partnera seksualnego w ciągu ostatnich pięciu lat. Z kolei fani muzyki klasycznej, w tym opery, musicali oraz country i popu lat 60. XX w. okazali się grupą najbardziej chętną do wchodzenia w relacje małżeńskie, monogamiczną lub nieposiadającą partnerów seksualnych w ciągu ostatnich pięciu lat. Trwanie w romantycznej relacji deklarowali przede wszystkim zwolennicy muzyki klasycznej, popu lat 60. i tzw. adult popu oraz bluesa. Najrzadziej czyniły to osoby preferujące bieżące hity z gatunku pop, muzykę operową, musicale, dance, house oraz rap. Co warto w tym miejscu dodatkowo podkreślić, słuchacze muzyki country, muzyki operowej, klasycznej, musicali, bluesa oraz popu lat 60. i adult popu okazali się najbardziej religijni i najsilniej przejawiający przywiązanie do konserwatywnej wizji relacji partnerskich, zaś najsłabiej konserwatywni w tym względzie i jednocześnie najmniej religijni okazali się fani rapu, dance, house i muzyki opartej na DJ-ach. Jeśli zaś chodzi o preferencje polityczne rozumiane w kategoriach poparcia dla określonych ugrupowań, to – jak wskazali North i Hargreaves – partie prawicowe cieszyły się największą sympatią fanów country, muzyki operowej i jazzu, zaś lewicowe wśród wielbicieli pozostałych gatunków muzycznych, a zwłaszcza muzyki rockowej i niezależnej (North & Hargreaves, 2007). Nowsze

badania Northa – zrealizowane w Australii – ukazują zaś, że bardziej liberalny światopogląd cechuje zarówno słuchaczy muzyki punk, metalu, rocka, indie, jak i bluesa, jazzu, klasyki czy folku (Devenport & North, 2019).

Także w roku 2007 r. rezultaty swoich badań opublikowali Peter Rentfrow i Samuel Gosling, którzy postanowili zdiagnozować stereotypowy obraz fanów określonych gatunków muzycznych. Ukazały one między innymi, że fanom muzyki klasycznej przypisuje się postawy konserwatywne, zaś miłośnikom rocka orientację liberalną i niski poziom religijności. Wszyscy religijni fani muzycy okazali się być postrzegani przez osoby badane jako polityczni konserwatyści. Zdaniem respondentów wyższy poziom przekonań liberalnych cechuje także słuchaczy rapu (Rentfrow & Gosling, 2007, s. 316).

Wiele informacji o relacjach pomiędzy preferencjami muzycznymi i politycznymi wydobyć można z przeprowadzonego na grupie greckich studentów projektu badawczego autorstwa Antonisa Gardikiotisa i Alexandrosa Baltzisa (2012) opartego na strukturalnym modelu wartości Shaloma H. Schwartza (Gardikiotis & Baltzis, 2012, s. 145–146). Wynika z niego, iż osoby kierujące się w swoim życiu uniwersalizmem, życzliwością, podkreślające akceptację i równość oraz troskę o innych preferowały gatunki muzyczne przypisane przez autorów do kategorii „wyrafinowanych i złożonych” (blues, jazz, muzyka klasyczna, muzyka świata), „buntowniczych” (rock, rock’n’roll, art pop, grecki rock), „ojczystej muzyki greckiej” (*rebetika*, *laika*, grecki folk). Słuchacze ci deklarowali, że ważne są dla nich takie wartości, jak tolerancja, wyrozumiałość, sprawiedliwość społeczna, pokój, pomoc i wybaczenie innym czy ochrona środowiska. Muzyka „buntownicza” i „ojczysta muzyka grecka” najmniejszą popularnością cieszyła się wśród osób nastawionych na indywidualny sukces, władzę, dominację nad innymi, ceniących autorytet oraz dobra materialne. W tej grupie respondentów częściej preferowano gatunki „sentymtalne i wrażeniowe”, jak rap, soul, r’n’b czy pop, jak również ich greckie odmiany. Ten rodzaj muzyki okazał się także bliski grupie konserwatywnej, dla której istotne są takie wartości, jak tradycja, samodyscyplina, uległość i dążenie do zachowania społecznego *status quo*. Z drugiej strony jej przedstawiciele najrzadziej okazywali się sympatykami gatunków „wyrafinowanych i złożonych”, „buntowniczych” oraz „spoza głównego nurtu” (punk, trance, house, funk, muzyka alternatywna, hard rock/heavy metal). Tymczasem badani, którzy poprzez swoje deklaracje wyrażali postawę niezależności myślenia oraz otwartości na zmiany, najchętniej słuchali muzyki „buntowniczej” oraz „spoza głównego nurtu” (Gardikiotis & Baltzis, 2012, s. 157–158).

Jak wspomniano już we wstępie do artykułu, w ostatnich latach badania nad gustem muzycznym i orientacjami politycznymi stały się przedmiotem zainteresowania prywatnych podmiotów zarabiających na sprzedaży muzyki w sieci oraz agencji medialnych zajmujących się rynkiem muzycznym. Ciekawie w tym względzie prezentują się chociażby wyniki pomiarów przeprowadzone przez firmę Echo Nest (należącą do jednego z najpotężniejszych serwisów streamingowych Spotify – w roku 2014 korzystało z niego około 40 milionów odbiorców), start-upu, który – opierając się na nowoczesnych technologiach informatycznych, bada zachowania i preferencje użytkowników serwisu. Jak wskazał w wywiadzie dla *Gazety Wyborczej* Jim Lucchese, prezes wspomnianej firmy (Web-01), gusta muzyczne odbiorców w sposób wyraźny przekładają się na ich preferencje polityczne. I tak, o ile wyborcy konserwatywnej partii republikanów częściej słuchają tradycyjnych wykonawców, takich jak Elvis Presley, Shania Twain czy Pink Floyd, o tyle zwolennicy liberalnego ugrupowania demokratów preferują współczesny pop i rap reprezentowany między innymi przez Rihannę, Jay-Z czy Snoop Dogga. Przedstawiciele obu grup łączyła jednak podobna, pozostająca ponad podziałami, sympatia do takich artystów, jak The Beatles, glam rockowej twórczości Marylina Mansona czy wykonujących muzykę na styku grunge i metalu Alice in Chains. W sposób wyjątkowy na tle fanów innych gatunków kształtują się postawy polityczne słuchaczy heavy metalu. „Jego słuchacze uwielbiają skrajności, przy czym jest wśród nich jednakowo wielu ludzi mających poglądy skrajnie prawicowe i skrajnie lewicowe” – podkreślił Jim Lucchese w przywołanej już rozmowie z Vadimem Makarenką (Web-01).

Podobne analizy wśród użytkowników serwisu Spotify prowadziła agencja Bloomberg we współpracy z firmą TargetSmart Communication w trakcie prawyborów prezydenckich w USA w latach 2015–2016 (Web-02). Wynikało z nich, że zarówno wśród wyborców ze stanów opowiadających się za kandydatami z partii republikańskiej, demokratycznej, jak i tak zwanych *swing states* (a więc w stanach wahających się) najczęściej słuchanym utworem był przebój Rihanny zatytułowany *Work*. Największą różnicę na listach sporządzonych dla trzech wspomnianych grup elektoratu stanowiła obecność – wśród „polubień” w grupie wyborców partii demokratycznej – wszystkich utworów z najnowszej wówczas płyty kompilacyjnej amerykańskiego rapera Kendricka Lamara, zatytułowanej *Untitled Unmastered*. Dla porównania w stanach niezdecydowanych wśród 25 najbardziej popularnych hitów uplasowało się sześć na osiem utworów z tego albumu, zaś w stanach, w których dominowali wyborcy republikańscy, wyłącznie trzy. Wynik ten jest o tyle znamieny, że Kendrick Lamar, według deklaracji

medialnych ustępującego wówczas po dwóch kadencjach prezydenta Baracka Obamy, jest ulubionym wykonawcą tego byłego już przywódcy administracji Stanów Zjednoczonych (Web-02).

Relacje między gustami muzycznymi a sympatiami politycznymi sprawdzili również w roku 2016 dziennikarze *Gazety Wyborczej* we współpracy z firmą Sotrender (Web-03). Analizy te opierały się na badaniu zawartości treści profili Facebook polskich użytkowników pod kątem łączenia jednoczesnych „polubień” profili politycznych oraz muzycznych. Główne wnioski z nich płynące wskazywały na to, że zwolennicy prawicy głównie preferowali muzykę rap, lecz jednym z ich ulubionych zespołów okazała się grupa Luxtorpeda, która łączy muzykę metalową i rockową z opartym na chrześcijańskich wartościach przekazem. Wśród wyborców liberalno-lewicowych w sposób bardziej zdecydowany dominowała muzyka pop, choć jak wskazali autorzy, do tej grupy respondentów trudniej było przypisać jeden głównie preferowany styl muzyczny. Ogromnym szacunkiem cieszył się w tej grupie Czesław Mozil – wychowany na emigracji w Danii, niestroniący od kontrowersyjnych – budzących sprzeciw politycznej oraz obyczajowej prawicy – wyznań (Czesław Śpiewa). Co także istotne, twórczość wykonawców tzw. głównego nurtu, którzy w czasie realizacji badań wiodli prym na listach przebojów, pozostawała ponad politycznymi podziałami (Web-03).

Niemniej jednak autorzy dostrzegli, że w polskim piśmiennictwie naukowym brakuje badań weryfikujących istnienie ewentualnych zależności zachodzących pomiędzy preferencjami politycznymi a gustem muzycznym Polaków. Przeprowadzone badania mają więc przede wszystkim wymiar poznawczy. Ich celem jest rozpoznanie, czy owe zależności występują w grupie młodych dorosłych, a jeśli tak, to z jakim nasileniem. Pomiar preferencji politycznych zawężono do perspektywy przekonań wynikających z charakterystyki osobowości autorytarnej i tych mierzonych na skali przekonań liberalno-socjalnych oraz konserwatywno-libertariańskich, zaś w pomiarze gustu muzycznego uwzględniono trendy nie tylko ogólnoswiatowe, ale i typowo polskie.

Metodologia

Organizacja badań i charakterystyka badanej grupy

Prezentowane w niniejszym artykule wyniki badań dotyczące relacji zachodzących pomiędzy preferencjami politycznymi a gustem muzycznym stanowią element szerszego projektu badawczego poświęconego diagnozie postaw oraz

wybranych komponentów osobowości wśród odbiorców poszczególnych gatunków muzyki². Pomiarami, przy użyciu dystrybuowanego cyfrowo kwestionariusza ankiety, objęto łącznie niemal 900 studentów, z których 374 kształciło się na siedmiu uczelniach działających w Bydgoszczy (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera, Wyższa Szkoła Gospodarki, Wyższa Szkoła Bankowa, Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu), zaś pozostali w ponad 40 ośrodkach akademickich z całego kraju. Ze względu na niekompletność danych lub błędy formalne z analizy wyłączono 69 kwestionariuszy. Ostatecznie więc liczebność badanej próby ukształtowała się na poziomie 831 osób w wieku od 18. do 30. roku życia, z czego większość stanowili respondenci płci żeńskiej (kobiety: 75%; mężczyźni: 25%).

Pytania i hipotezy badawcze

Jak zasygnalizowano już we wstępie, celem omawianego projektu badawczego była chęć uzyskania odpowiedzi na pytanie o to, czy istnieją związki między gustem muzycznym a przejawianą orientacją polityczną. A jeśli tak, to w jakim zakresie? W odniesieniu do tak ujętego głównego problemu badawczego sformułowano następujące pytania szczegółowe.

1. Czy istnieje związek między preferowanymi gatunkami muzycznymi a poziomem akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej. Jeśli tak, to w jakim zakresie?
2. Czy istnieje związek między preferowanymi gatunkami muzycznymi a przejawianą orientacją polityczną mierzoną na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich? Jeśli tak, to w jakim zakresie?
3. Czy określony poziom akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej determinuje preferencje polityczne mierzone na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich i z jakim prawdopodobieństwem wartości obu zmiennych można przewidywać w oparciu o gust muzyczny?

Pomimo iż na gruncie rodzimego, uwzględniającego specyfikę polskiego obszaru kulturowego, piśmiennictwa brakuje opublikowanych projektów badawczych

² W tym miejscu autorzy pragną złożyć podziękowania dla członków Studenckiego Koła Naukowego Psychologii Muzyki „Fermata” działającego przy Wydziale Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, za zaangażowanie w realizację badań.

o podobnym sposobie metodologicznego oraz treściowego podejścia do podejmowanej problematyki, autorzy – opierając się na przedstawionej we wcześniejszych częściach artykułu analizie badań zastanych z innych krajów – postanowili poddać testowaniu poniższy zbiór czterech hipotez:

H1: Gust muzyczny stanowi jeden z predyktorów preferencji politycznych. I na odwrót, gust muzyczny stanowi jedną ze zmiennych umożliwiających przewidywanie preferencji politycznych.

H2: Określony poziom akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej różnicuje respondentów pod kątem przejawianego gustu muzycznego. I na odwrót, na podstawie preferencji muzycznych da się przewidzieć predyspozycje do akceptacji przekonań właściwych dla osobowości autorytarnej.

H3: Preferencje polityczne mierzone na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich różnicują osoby badane pod kątem gustu muzycznego. I na odwrót, na podstawie preferencji muzycznych da się przewidzieć orientacje polityczne według kryteriów właściwych dla wskazanej skali.

H4: Na podstawie określonego poziomu akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej da się przewidzieć preferencje polityczne mierzone na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich, zaś łącznie, na ich podstawie da się przewidzieć gust muzyczny. I na odwrót, gust muzyczny stanowi predyktor skali poziomu nasilenia osobowości autorytarnej oraz preferencji politycznych ujmowanych według kryterium właściwych dla skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich.

Zmienne i ich pomiar

Autorytaryzm

Jak wskazuje Urszula Jakubowska (1999, s. 14–15), pojęcie autorytaryzmu w powiązaniu z preferencjami politycznymi pojawiło się w debacie naukowej w latach 30. XX w. za sprawą Wilhelma Reicha, który w swej pracy *Massenpsychologie des Faschismus* wykorzystał wspomnianą kategorię do scharakteryzowania specyficznego typu rodziny, w której wzrastanie sprzyja kształtowaniu się pozytywnych postaw wobec ideologii faszystowskich. Zagadnienie to znalazło swoją kontynuację w rozważaniach teoretycznych i pomiarach empirycznych zespołu uczonych skupionych wokół Maxa Horkheimera czy wywodzącej się ze szkoły frankfurckiej tzw. grupy z Berkley, której skład tworzyli Theodor Adorno, Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson i Nevitt Sanford. Wszyscy wspomniani naukowcy – odnoszący się do nurtu klasycznej psychoanalizy – źródeł osobowości autorytarnej upatrywali w środowisku wychowawczym człowieka, zwłaszcza

w rodzinie. Jak wskazuje Urszula Jakubowska (1999, s. 15), nieco odmienny kierunek obrał Erich Fromm, który swoją koncepcję autorytarnego charakteru społecznego, mającego decydujący wpływ na formowanie się pozytywnych ocen wobec ideologii nazistowskiej, wywiódł z analizy specyficznych uwarunkowań społeczno-kulturowych zaistniałych po I wojnie światowej.

Początkowy sposób konceptualizowania tego, czym jest osobowość autorytarna, został ukształtowany przez Adorna i jego współpracowników, którzy stworzyli narzędzie pomiaru ilościowego tej kategorii w postaci Skali F. Założono, iż składa się ona z takich komponentów, jak konwencjonalizm, podporządkowanie, agresja, antyintracepcja, przesądność, wiara w siłę i bycie twardym, destruktywność i cynizm, przypisywanie nadmiernej roli sprawom seksu. Tym samym osoby autorytarne miały cechować się sztywnym przywiązaniem do wartości, podatnością na naciski zewnętrzne, bezkrytyczną wiarą w wyidealizowany autorytet, przywiązaniem do surowych kar za łamanie tradycyjnych norm, brakiem umiejętności zrozumienia stanów psychicznych własnych i innych, stereotypowością i sztywnością myślenia, skłonnością do potępiania słabości, wrogością wobec innych osób, postrzeganiem świata jako miejsca pełnego zagrożeń, dzieleniem grup i ludzi na swoich i obcych (Korzeniowski, 2002, s. 60–61).

Jak jednak wskazuje Krystyna Skarżyńska (2005, s. 45), z czasem stopniowo rezygnowano z psychoanalitycznej perspektywy w badaniach nad osobowością autorytarną:

Od lat 80. XX wieku kluczowe dla autorytaryzmu wydaje się ujmowanie go jako kowariancji trzech rodzajów postaw: konwencjonalizmu (czyli konformizmu wobec norm i reguł grupowych), autorytarnej submisji, podległości (bezwarunkowego szacunku i posłuszeństwa autorytetom) oraz autorytarnej agresji (czyli nietolerancji dla wszelkich przejawów nonkonformizmu) [...] Jest więc on wiązką przekonań normatywnych na temat wartości: tego, co ludzie powinni myśleć, jak powinni się zachowywać i komu ufać, (Skarżyńska, 2005, s. 45).

Poziom akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej autorzy oparli na 15-itemowej skali postaw modelu likertowskiego. Dziesięć z nich było już opisywanych oraz wykorzystywanych na gruncie polskich badań z zakresu psychologii politycznej. Jako całość definiują one osobowościowe predyspozycje do autorytaryzmu jako: „[...] zespół przekonań normatywnych głoszących, że świat jest zbudowany hierarchicznie, że należy szanować i być posłusznym tradycyjnym normom, rolom, autorytetom i silnym przywódcom” (Skarżyńska,

2005, s. 47). Uzupełniono je o pięć dodatkowych stwierdzeń. Uwzględniają one obecny stan wiedzy na temat osobowości autorytarnej, sugerując w swej treści negatywny, pełen wojen, konkurencji oraz podziału na wrogów i sprzymierzeńców obraz świata wraz z akceptacją dla rządów silnej ręki oraz surowego prawa (tabela 1). Zadaniem badanych było ustosunkowanie się do zaprezentowanych stwierdzeń poprzez wybór jednej z pięciu odpowiedzi (*zdecydowanie się zgadzam* – 5; *raczej się zgadzam* – 4; *nie mam zdania* – 3; *raczej się nie zgadzam* – 2; *zdecydowanie się nie zgadzam* – 1). Tym samym im wyższy uzyskany wynik, tym wyższy poziom akceptacji dla przekonań autorytarnych, i na odwrót, im niższy wynik, tym większy poziom antyautorytaryzmu. Skala ta okazała się stosunkowo rzetelnym narzędziem. Spójność wewnętrzna pozycji prezentowanego komponentu narzędzia badawczego ukształtowała się na poziomie 0,77 współczynnika Alpha-Cronbacha.

Tab. 1. Zastosowana skala poziomu akceptacji dla przekonań autorytarnych

Twierdzenia	1	2	3	4	5
1. <i>Ludzie, którzy niczego nie osiągną, nie mają dostatecznie silnej woli.</i>					
2. <i>Silny przywódca może więcej zrobić dla kraju niż ustawy.</i>					
3. <i>Młodym ludziom potrzebna jest dyscyplina ze strony rodziców.</i>					
4. <i>Osobista obraza nie powinna być zapominana.</i>					
5. <i>Ludzie, którym nie podobają się sprawdzone i powszechnie akceptowane sposoby postępowania, na ogół są przyczyną kłopotów.</i>					
6. <i>Młodym ludziom nie powinno się pozwalać na czytanie książek, które mogą zamieszać im w głowach.</i>					
7. <i>W tym skomplikowanym świecie jedynym sposobem podejmowania właściwych decyzji jest poleganie na przywódcach i ekspertach.</i>					
8. <i>Na świecie są tylko dwie kategorie ludzi: silni i słabi.</i>					
9. <i>To, co nowe, przynosi częściej kłopoty, niż faktycznie rozwiązuje problemy.</i>					
10. <i>Niedobrze jest robić cokolwiek inaczej, niż robiły to poprzednie pokolenia.</i>					
11. <i>Świat to bardzo niebezpieczne miejsce do życia.</i>					
12. <i>Wojna to nieuchronny warunek zwycięstwa ludzi silniejszych nad słabszymi.</i>					
13. <i>Zasady życia społecznego mają wieczny charakter, powinny obowiązywać zawsze i wszędzie.</i>					
14. <i>Prawo powinno być surowe dla wszystkich, którzy nie przestrzegają tradycyjnych zasad.</i>					
15. <i>Wolę rządy silnej ręki, które szanują tradycyjny porządek niż rządy demokratyczne, które dążą do zmiany tej tradycji.</i>					

Źródło: opracowanie własne.

W badanej próbie respondentów zdecydowanie dominowały osoby w przedziale ambiwalencji z tendencją w kierunku antyautorytaryzmu, a zwłaszcza osoby przejawiające silny antyautorytaryzm (patrz tabela 2 i 3). Wynik ten uzyskany na podstawie wyborów dokonywanych wyłącznie przez studentów wyższych uczelni nie stanowi zaskoczenia, zważywszy na fakt, iż wnioski z dotychczasowych pomiarów wskazują na zależność, zgodnie z którą wyższe wykształcenie sprzyja silniejszej otwartości poznawczej i mniejszej uległości wobec władzy czy powszechnie obowiązujących stereotypów. W przypadku zdecydowanej liczby stwierdzeń dominowały odpowiedzi *zdecydowanie się nie zgadzam* i *raczej się nie zgadzam*. Najsilniejszy sprzeciw osób ankietowanych dotyczył przeświadczeń postulujących, że nie należy postępować inaczej niż przeszłe pokolenia ($Mo=1$; licznosc $Mo=550$), zapoznawać młodzieży z treściami książek, które mogą namieszać w głowie ($Mo=1$; licznosc $Mo=546$), poglądów głoszących wizję świata opartą na podziale ludzi wyłącznie na silnych i słabych ($Mo=1$; licznosc $Mo=520$) oraz że wojna jest nieuchronnym zwycięstwem tych pierwszych nad drugimi ($Mo=1$; licznosc $Mo=513$). Co jednak warte uwagi, w odniesieniu do pięciu stwierdzeń zawartych w zastosowanej skali pomiaru, respondenci najczęściej dokonywali wyboru odpowiedzi *raczej się zgadzam* ($Mo=4$). Dotyczyło to przekonania o konieczności stosowania silniejszej dyscypliny ze strony rodziców w stosunku do osób młodych (licznosc $Mo=370$), wiary w większą moc sprawczą dla kraju ze strony przywódcy niż ustaw (licznosc $Mo=359$), a także brak silnej woli jako źródło braku osiągnięć (licznosc $Mo=335$), absolutny i wieczny charakter norm życia społecznego (licznosc $Mo=303$) czy postrzeganie świata jako niebezpiecznego miejsca do życia (licznosc $Mo=221$).

Tab 2. Stopień nasilenia poziomu przekonań na skali autorytaryzmu – liczba respondentów, mediana, dominanta, licznosc dominanty, wartosci minimalne, maksymalne i odchylenie standardowe

Liczba respondentów	Me	Mo	Licznosc Mo	Min.	Max.	SD
831	36	35	50	17	75	7,75

Źródło: opracowanie własne.

Tab 3. Przyjęta przez autorów typologia stopni nasilenia przekonań autorytarnych wraz z ich reprezentacją wśród respondentów

Skala nasilenia przekonań autorytarnych	Punktacja	Liczba respondentów
Skrajny autorytaryzm	75	2 (0,24%)
Silny autorytaryzm	55–74	14 (1,69%)
Ambiwalencja z tendencją w kierunku autorytaryzmu	46–54	84 (10,1%)
Ambiwalencja	45	27 (3,25%)
Ambiwalencja z tendencją w kierunku antyautorytaryzmu	36–44	335 (40,3%)
Silny antyautorytaryzm	16–35	369 (44,4%)
Skrajny antyautorytaryzm	15	0 (0%)

Źródło: opracowanie własne.

Przekonania liberalno-socjalne vs konserwatywno-libertariańskie

W celu zmierzenia przekonań politycznych autorzy przedstawili respondentom skalę dychotomiczną złożoną z 10 par stwierdzeń (tabela 4). Połowa z nich reprezentowała treści bliskie postawom liberalno-socjalnym, druga zaś konserwatywno-libertariańskim. Zadaniem osób badanych był w każdym przypadku (w każdej parze) wybór jednego z nich, który bliższy jest ich preferencjom. Za wybór stwierdzenia o zabarwieniu liberalno-socjalnym ankietowanym przyznawano 1 punkt, a za konserwatywno-libertariański 0. W tym miejscu warto zaznaczyć, że autorzy są w pełni świadomi, że przyjęta przez nich typologia przekonań politycznych ma charakter umowny na gruncie niezwykle złożonych obecnie i trudnych do wyodrębnienia rozróżnień poszczególnych ideologii obecnych w teorii polityki i praktyce życia politycznego poszczególnych państw. Autorom zależało jednak na wyróżnieniu dwóch skrajnie przeciwstawnych i klarownych modeli, które są obecne w dyskursie publicznym (w przypadku Polski ten dychotomiczny podział przekonań oddają w dużej mierze deklaracje programowe partii: Lewica vs Konfederacja).

Tab. 4. Zastosowana skala przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich i udział procentowy udzielonego poparcia przez respondentów

Przekonania liberalno-socjalne	Udział procentowy poparcia	Przekonania konserwatywno-libertariańskie	Udział procentowy poparcia
Jestem za legalizacją związków homoseksualnych	67,87	Jestem przeciwny legalizacji związków homoseksualnych	32,13
Unia Europejska powinna stać się jednym silnym państwem	20,21	Unia Europejska powinna być luźnym związkiem państw	79,79
Jestem za rozdziałem w relacjach państwa i Kościoła	88,8	Kościół powinien aktywnie kształtować życie państwa	11,2
Przyrodę należy chronić, bo ma wartość sama w sobie	79,3	Przyrodę należy chronić, bo służy to interesom człowieka	20,7
Preferuję taki model rodziny, w którym mężczyzna i kobieta dzielą się po równo wszystkimi obowiązkami	91	Bliski jest mi tradycyjny model rodziny, w którym mężczyzna zarabia na utrzymanie, a kobieta dba o dom i dzieci	9
Osoby zarabiające więcej powinny płacić wyższe podatki	30,44	Nie wolno karać osób bogatych wyższymi podatkami za to, że osiągnęły sukces	69,56
Aborcja powinna być w pełni legalna	68,47	Aborcja powinna być w pełni zakazana	31,53
Edukacja w Polsce powinna być oparta na postawie otwartości na różnorodność, nie powinien w niej dominować żaden z systemów wartości	83,03	Edukacja w Polsce powinna być oparta przede wszystkim na wartościach chrześcijańskich	16,97
Imigranci przybywający do naszego kraju powinni wzbogacać swoimi tradycjami polską kulturę	33,7	Imigranci przybywający do naszego kraju powinni w pełni dostosować się do polskich tradycji	66,3
Państwo powinno znacząco ingerować w życie gospodarcze	74	Rola państwa w gospodarce powinna zostać ograniczona do minimum	26

Źródło: opracowanie własne.

W objętej pomiarami próbie osób największy udział dotyczył osób przejawiających ambiwalencję mierzonych przekonań politycznych. Silna jednak okazała się także reprezentacja osób umiarkowanie liberalno-socjalnych (tabela 5 i 6). Analizując jednak odpowiedzi udzielone przez respondentów w odniesieniu do poszczególnych par stwierdzeń, należy podkreślić, że wyłącznie w przypadku trzech z nich uzyskano zdecydowanie wyższe poparcie dla treści reprezentującej

zespół przekonanych konserwatywno-libertariańskich niż liberalno-socjalnych (tabela 4). A mianowicie, osoby ankietowane w zdecydowanej większości opowiadają się za wizją Unii Europejskiej jako „Europy Ojczyzn” (79,79%) niż „Europy-Ojczyzny” (20,21%), opowiadają się za przystosowaniem imigrantów do polskiej tradycji kulturowej (66,3%; Imigranci przybywający do naszego kraju powinni wzbogacać swoimi tradycjami polską kulturę – 33,7%). Są też przeciwko nakładaniu wyższych podatków na osoby, które osiągnęły sukces finansowy (69,56% vs Osoby zarabiające więcej powinny płacić wyższe podatki – 30,44%). Pogląd ten pozostaje poniekąd w pewnej sprzeczności z wyrażonym przez respondentów przeświadczeniem, że państwo powinno znacząco ingerować w życie gospodarcze³ (74% vs Rola państwa w gospodarce powinna zostać ograniczona do minimum – 26%).

Tab. 5. Przyjęta przez autorów skala nasilenia na skali przekonanych liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich – liczba wskazań i rozkład procentowy odpowiedzi

Przekonania polityczne	Punktacja	Liczba respondentów
Przekonania skrajnie liberalno-socjalne	10	7 (0,84%)
Przekonania umiarkowanie liberalno-socjalne	7–9	342 (41,16%)
Ambiwalencja przekonań	4–6	392 (47,17%)
Przekonania umiarkowanie konserwatywno-libertariańskie	1–3	82 (9,87%)
Przekonania skrajnie konserwatywno-libertariańskie	0	8 (0,96%)

Źródło: opracowanie własne.

³ Jednym z czynników decydujących o niniejszej rozbieżności może stanowić użyte przez autorów w kontekście postulatu wyższych podatków dla osób zamożnych wartościujące go słowo „kara”. Aby zweryfikować wiarygodność uzyskanego w tym wypadku wyniku, w kolejnej edycji badań zasadne jest zastąpienie go mniej zabarwionymi afektywnie określeniami, takimi jak chociażby „nałożyć” czy „nakładać”. Czy też po prostu zastosowanie prostego pytania o to, czy osoby bogatsze powinny lub nie powinny płacić wyższych podatków. Niemniej jednak zdiagnozowana przewaga przekonań liberalno-socjalnych nad konserwatywno-libertariańskimi jest w badanej próbie bezsprzeczna.

Tab. 6. Stopień nasilenia poziomu przekonań na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich – liczba respondentów, mediana, dominanta, licznosc dominanta, wartości minimalne, maksymalne i odchylenie standardowe

Liczba respondentów	Me	Mo	Licznosc Mo	Min.	Max.	SD
831	6	7	213	0	10	1,85

Źródło: opracowanie własne.

Gust muzyczny

Do badania gustu muzycznego, rozumianego jako preferencje muzyczne w zakresie słuchania określonych gatunków, autorzy zastosowali *Krótki test preferencji muzycznych* (STOMP) autorstwa Petera Rentfrowa i Samuela Goslinga, w polskiej adaptacji Rafała Lawendowskiego (2011). Niniejszy test wyodrębnia 14 różnych gatunków muzycznych, wśród których znajdują się: 1. Muzyka alternatywna, 2. Blues, 3. Muzyka klasyczna, 4. Muzyka elektroniczna, 5. Muzyka folkowa, 6. Heavy metal, 7. Rap/hip hop, 8. Jazz, 9. Pop, 10. Muzyka religijna (sakralna), 11. Rock, 12. Soul/Funk, 13. Muzyka filmowa, 14. Country. Z uwagi na fakt, że w Polsce niezwykle popularnością cieszy się muzyka taneczna, autorzy badania dodali do testu jeszcze jeden gatunek muzyczny – nr 15. Disco Polo. W trakcie badania respondenci byli proszeni, aby przy każdym gatunku muzycznym wybrać odpowiedź, która odpowiada ich preferencjom związanym ze słuchaniem (bądź nie) wybranego gatunku muzycznego. Odpowiedzi udzielało, wybierając jedno z twierdzeń przyporządkowanych do skali od 1 do 7, gdzie poszczególne cyfry oznaczały: 1 – *w ogóle nie lubię*; 2 – *nie lubię*; 3 – *raczej nie lubię*; 4 – *trudno mi to określić*; 5 – *raczej lubię*; 6 – *lubię*; 7 – *zdecydowanie lubię*.

Sumując odpowiedzi wyrażające aprobatę i dezaprobatę wobec poszczególnych gatunków (*Zdecydowanie lubię*; *lubię*), okazało się, że respondenci najczęściej gustują w muzyce rockowej, a najmniejszym zainteresowaniem cieszy się muzyka disco-polo.

Tab. 7. Preferowane gatunki muzyczne wśród respondentów – suma odpowiedzi „zdecydowanie lubię” i „lubię” – rozkład procentowy odpowiedzi

Gatunek	Rock	Filmowa	Pop	Klasyczna	Alternatywna	Jazz	Rap/Hip hop	Soul/Funk	Elektroniczna	Blues	Heavy metal	Folkowa	Religijna	Country	Disco-polo
Suma sympatii (odpowiedzi zdecydowanie lubię i lubię)	63,65	57,3	47,77	47,53	37,06	31,28	30,2	26,11	25,75	22,86	20,69	18,16	13,23	12,15	10,59

Źródło: opracowanie własne.

Test STOMP pozwolił także na zweryfikowanie, jaki typ muzyki preferują badani, wyróżniając muzykę o charakterze:

(1) refleksyjnym i złożonym – na którą składają się takie gatunki, jak: blues, klasyczna, folkowa i jazz;

(2) intensywnym i buntowniczym – na którą składają się takie gatunki, jak: alternatywna, heavy metal, rock;

(3) pogodnym i konwencjonalnym – na którą składają się takie gatunki, jak: pop, religijna, filmowa i country;

(4) energicznym i rytmicznym – na którą składają się takie gatunki, jak: elektroniczna, rap/hip-hop, soul/funk.

Wskaźnikiem wspomnianych preferencji jest uśredniona liczba z odpowiedzi uzyskana dla gatunków muzycznych składających się na wyszczególnione „charaktery” – pomijając disco-polo, które zostało odrzucone ze względu na fakt, iż gatunek ten nie jest ujęty w oryginalnej skali. Zabieg ten pozwolił pozyskać wyniki, zgodnie z którymi największą sympatią wśród osób badanych cieszy się muzyka intensywno-buntownicza, a najmniejszym energiczno-rytmiczna:

Tab. 8. Średni wynik uzyskany przez respondentów dla czterech wyróżnionych typów charakterów muzycznych

Charakter	M (średnia)
Intensywno-buntownicza	4,59
Refleksyjna i złożona	4,39
Pogodna i konwencjonalna	4,36
Energiczna i rytmiczna	4,21

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki – preferencje polityczne a gust muzyczny

Poziom nasilenia przekonań autorytarnych a gust muzyczny

Do analizy zależności między autorytaryzmem a preferencjami muzycznymi wykorzystano współczynnik korelacji r Pearsona. W efekcie okazało się, że autorytaryzm koreluje słabo i ujemnie z preferowaniem następujących stylów muzycznych: muzyki alternatywnej ($r = -0,250$; $p < 0,001$), rockowej ($r = -0,230$; $p < 0,001$), soulowej/funkowej ($r = -0,161$; $p < 0,001$), jazzu ($r = -0,116$; $p < 0,001$), bluesa ($r = -0,111$; $p < 0,001$), muzyki klasycznej ($r = -0,106$; $p < 0,01$), heavy metalowej ($r = -0,103$; $p < 0,01$). Oznacza to, że im większe nasilenie poziomu przekonań autorytarnych, tym mniejsza preferencja tych stylów muzycznych (tabela 9). Słaba dodatnia zależność występuje z kolei pomiędzy nasileniem autorytaryzmu a preferowaniem muzyki disco polo ($r = 0,246$; $p < 0,001$), religijnej/sakralnej ($r = 0,137$; $p < 0,001$) i pop ($r = 0,089$; $p < 0,01$). W przypadku pozostałych ujętych w badaniu gatunków muzycznych nie zdiagnozowano zależności istotnych statystycznie.

Tab. 9. Stopień nasilenia przekonań autorytarnych a preferencje muzyczne w odniesieniu do poszczególnych gatunków

Stopień nasilenia przekonań autorytarnych a gust muzyczny	Alternatywna: - 0,250 ***	Rock: - 0,230 ***	Soul/Funk: - 0,161 ***	Jazz: - 0,116 ***	Blues: - 0,111 ***
	Klasyczna: - 0,106 **	Heavy: - 0,103 **	Folk: - 0,036	Filmowa: - 0,028	Elektroniczna: 0,030
	Rap: 0,048	Country: 0,55	Pop: 0,089 **	Religijna/Sakr.: 0,137 ***	Disco Polo: 0,246 ***

(*) $p < 0,05$; (**) $p < 0,01$; (***) $p < 0,001$

Źródło: opracowanie własne.

Z kolei w odniesieniu do wyróżnionych przez Rentfrowa i Goslinga grup stylów muzycznych udało się zdiagnozować zależności, zgodnie z którymi istnieje słaba, negatywna zależność między autorytaryzmem a preferowaniem muzyki intensywno-buntowniczej ($r = -0,242$; $p < 0,001$) i refleksyjnej ($r = -0,131$; $p < 0,001$) – im wyższy stopień autorytaryzmu, tym słabsza preferencja tych gatunków muzycznych. Z kolei zależność między autorytaryzmem a preferowaniem muzyki pogodno-konwencjonalnej jest dodatnia i słaba ($r = 0,111$; $p < 0,001$). Nie istnieje korelacja między poziomem autorytaryzmu a preferowaniem muzyki energetyczno-rytmicznej ($r = -0,032$; $p > 0,05$).

Skala przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich a gust muzyczny

W celu diagnozy relacji zachodzących pomiędzy wyborami respondentów mierzonych na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich również zastosowano współczynnik korelacji r Pearsona. Wyniki tychże analiz wskazują, że istnieje słaby, pozytywny związek między orientacją liberalno-socjalną a preferowaniem muzyki alternatywnej ($r = 0,174$; $p < 0,001$), pop ($r = 0,111$; $p < 0,001$), soul/funk ($r = 0,080$; $p < 0,05$) oraz rockowej ($r = 0,074$; $p < 0,05$) – im większe nastawienie liberalno-socjalne, tym większa preferencja powyższych typów muzycznych. Z kolei korelacja pomiędzy wspomnianą orientacją a preferowaniem muzyki religijnej (sakralnej) jest ujemna i umiarkowana ($r = -0,349$; $p < 0,001$). Im osoba badana deklaruje wyższy poziom przekonań liberalno-socjalnych i niższy poziom przekonań konserwatywno-libertariańskich, tym w mniejszym stopniu preferuje muzykę religijną. W odniesieniu do pozostałych gatunków muzycznych autorzy nie zdiagnozowali istotnych statystycznie zależności.

Tab. 10. Stopień nasilenia preferencji politycznych mierzonych na skali przekonania liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich a preferencje muzyczne w odniesieniu do poszczególnych gatunków

Przekonania na skali liberalizm-socjalny vs konserwatywno-libertarianizm a gust muzyczny	Alternatywna: 0,174 ***	Pop: 0,111 ***	Heavy: 0,063	Rap: 0,051	Elektroniczna: 0,031
	Blues: 0,011	Film: -0,012	Jazz: -0,023	Klasyczna: -0,030	Folk: -0,042
	Disco-Polo: -0,051	Country: -0,067	Rock: -0,074 *	Soul/Funk: -0,080 *	Religijna/Sakr.: -0,349 ***

(*) $p < 0,05$; (**) $p < 0,01$; (***) $p < 0,001$

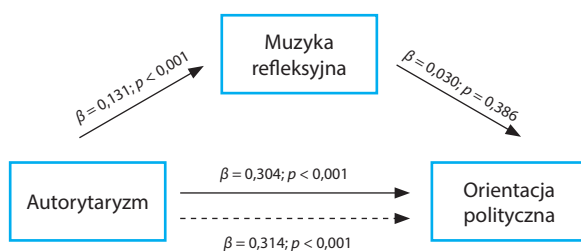
Źródło: opracowanie własne.

Zabieg polegający na uszeregowaniu poszczególnych gatunków w grupy stylów muzycznych pozwolił ponadto autorom na zidentyfikowanie tendencji wskazujących, że istnieje słaba, pozytywna zależność pomiędzy wyższym nasileniem przekonania liberalno-socjalnych a preferowaniem muzyki intensywno-buntowniczej ($r = 0,131$; $p < 0,001$) i energetyczno-rytmicznej ($r = 0,081$; $p < 0,05$). Zależność między wspomnianą orientacją polityczną a preferowaniem muzyki pogodno-konwencjonalnej jest słaba i ujemna ($r = -0,155$; $p < 0,001$) – im mniej nasilony poziom przekonania liberalno-socjalnych, a tym samym silniejszy udział tych konserwatywno-libertariańskich, tym wymieniony typ muzyki w większym stopniu odpowiada gustom respondentów. W odniesieniu do stylów muzycznych składających się na typ muzyki refleksyjnej nie zdiagnozowano istotnych statystycznie zależności w omawianym zakresie.

W celu realizacji przyjętych założeń badawczych autorzy sprawdzili także, czy preferowanie określonego typu muzyki jest mediatorem pomiędzy autorytaryzmem a orientacją polityczną mierzoną na skali przekonania liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich (rycina 1). Jako potencjalny mediator wykorzystano cztery wyodrębnione przez Rentfrowa i Goslinga grupy stylów muzycznych⁴. W pierwszym modelu testowano mediacyjną rolę preferowania muzyki refleksyjnej dla relacji pomiędzy poziomem nasilenia autorytaryzmu a orientacjami politycznymi mierzonymi na skali przekonania liberalno-socjalnych

⁴ Analizy tej dokonano w PROCESS Hayesa dla IBM SPSS Statistics, wersja 22.0 z wykorzystaniem modelu 4. Użyto techniki *Bootstrapping 5000* ze skorygowanymi przedziałami ufności (95% IC). Efekt mediacji istotny jest wtedy, kiedy wartości średniego oszacowania relacji pośredniej (ścieżka c') znajdują się w 95% przedziale ufności, a przedział ten nie zawiera zera (Preacher & Hayes, 2004).

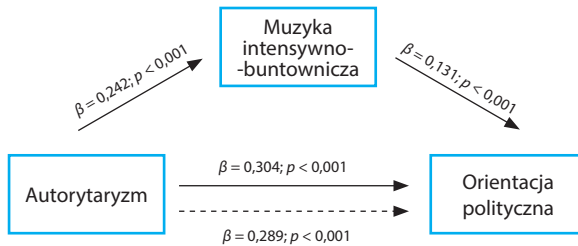
vs konserwatywno-libertariańskich. Okazało się, że określony poziom nasilenia autorytaryzmu jest istotnym predyktorem orientacji politycznych respondentów wyrażonych na wspomnianej skali ($\beta = -0,304$; $p < 0,001$), a jednocześnie predyktorem preferowania muzyki refleksyjnej ($\beta = -0,131$; $p < 0,001$) – oznacza to, że im niższy poziom nasilenia autorytaryzmu, tym silniejszy poziom akceptacji dla przekonań liberalno-socjalnych i ujętego w analizie typu muzyki. Tymczasem preferowanie słuchania muzyki refleksyjnej nie pozwala przewidywać orientacji politycznych ($\beta = -0,030$; $p = 0,386$). Założony model mediacyjny okazał się istotny – 95% przedział ufności, otrzymany metodą *bootstrappingu* nie zawiera zera (CI: 0,0002 – 0,0052). Założony model mediacyjny jest istotny w przewidywaniu zmiennej zależnej [$F(2,828) = 44,76$; $p < 0,001$] i wyjaśnia 9,5% jej wariancji ($R^2 = 0,095$).

Ryc. 1. Czy muzyka refleksyjna jest mediatorem pomiędzy poziomem nasilenia autorytaryzmu a orientacjami politycznymi mierzonymi na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich

Źródło: opracowanie własne.

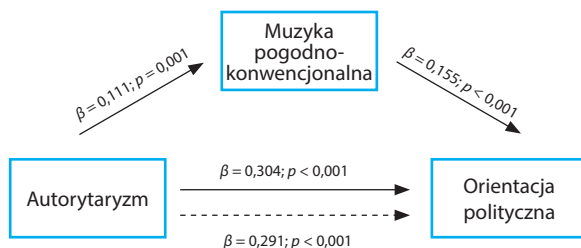
Poziom nasilenia przekonań autorytarnych okazał się być także istotnym predyktorem w przypadku preferowania muzyki intensywno-buntowniczej ($\beta = -0,0242$; $p < 0,001$), ta zaś zmienna pozwala z kolei przewidywać orientacje polityczne mierzone na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich ($\beta = 0,131$; $p < 0,001$). Dane te pokazują, że im wyższy poziom autorytaryzmu, tym niższa sympatia respondentów dla muzyki intensywno-buntowniczej, im niższa zaś jest preferencja tego typu muzyki, tym wyższy poziom nasilenia przekonań konserwatywno-libertariańskich (rycina 2). Niemniej jednak założony model mediacyjny okazał się nieistotny (CI: -0,0075; 0,0003).

Ryc. 2. Czy muzyka pogodno-konwencjonalna jest mediatorem pomiędzy poziomem nasilenia autorytaryzmu a orientacjami politycznymi mierzonymi na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich?

Źródło: opracowanie własne.

W trzecim modelu przetestowano mediacyjną rolę preferowania muzyki pogodnej-konwencjonalnej. Analizy wykazały istotne zależności między poziomem nasilenia autorytaryzmu a preferowaniem muzyki pogodnej-konwencjonalnej ($\beta = 0,111; p < 0,001$) oraz preferowaniem muzyki pogodnej-konwencjonalnej a orientacjami politycznymi mierzonymi na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich ($\beta = -0,155; p < 0,001$). Im wyższy poziom autorytaryzmu przejawiany przez osoby badane, tym chętniej preferują one gatunki muzyki pogodnej-konwencjonalnej (rycina 3). Z kolei preferencja tego typu muzyki wiąże się z wyższym nasileniem przekonań konserwatywno-libertariańskich, a niższym liberalno-socjalnych. Model mediacyjny jest istotny (CI: -0,0060 - -0,0010) i użyteczny w przewidywaniu zmiennej zależnej [$F(2,282) = 49,88; p < 0,001$]. Wyjaśnia on 10,5% wariacji orientacji politycznej ($R^2 = 0,105$).

Ryc. 3. Czy muzyka pogodno-konwencjonalna jest mediatorem pomiędzy poziomem nasilenia autorytaryzmu a orientacjami politycznymi mierzonymi na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich?

Źródło: opracowanie własne.

Nieistotny okazał się także ten model, w którym autorzy założyli mediacyjną rolę muzyki energetyczno-rytmicznej pomiędzy poziomem nasilenia autorytaryzmu a orientacjami politycznymi mierzonymi na skali przekonań liberalno-socjalnych vs konserwatywno-libertariańskich. Przejawiany przez respondentów stopień nasilenia autorytaryzmu okazał się nie spełniać funkcji predyktora preferencji analizowanych stylów muzycznych ($\beta = -0,032$; $p = 0,360$). A tym samym cały model okazał się nieużyteczny w przewidywaniu zmiennej zależnej.

Zakończenie

Zaprezentowane w niniejszym artykule treści wywodu oraz przeprowadzone analizy umożliwiły sformułowanie wniosków w odniesieniu do postawionych w części metodologicznej pytań i hipotez badawczych. Autorom udało się potwierdzić, że gust muzyczny – przynajmniej w odniesieniu do wybranych gatunków czy też stylów muzycznych – stanowi jeden z predyktorów preferencji politycznych, zaś na podstawie gustu muzycznego da się także w pewnym stopniu przewidywać przekonania polityczne (H1). Okazało się, że im silniejszy stopień nasilenia przekonań autorytarnych, tym silniejsza sympatia respondentów wobec takich gatunków, jak disco polo, muzyka sakralna i religijna czy pop, czy odwołując się do skali Rentfrowa i Goslinga, muzyki pogodno-konwencjonalnej

(pop, religijna, filmowa i country). Z kolei słabszy stopień nasilenia tej cechy przejawiają osoby gustujące w muzyce alternatywnej, rockowej, soul i funk, jazzie, bluesie, klasyce czy heavy metalu – czy szerzej w muzyce intensywno-buntowniczej (alternatywna, heavy metal, rock) oraz refleksyjno-złożonej (blues, klasyczna, folkowa i jazz) (H2).

Autorom udało się także zdiagnozować zależność, zgodnie z którą osoby o przekonaniach liberalno-socjalnych częściej preferują muzykę alternatywną, pop, soul/funk i rockową, zaś osoby o silniejszej orientacji konserwatywno-libertariańskiej chętniej sięgają po wykonawców z gatunku muzyki sakralnej/religijnej (H3). Ponadto istnieje słaba, pozytywna zależność pomiędzy wyższym nasileniem przekonań liberalno-socjalnych a preferowaniem muzyki intensywno-buntowniczej i energetyczno-rytmicznej (elektroniczna, rap/hip-hop, soul/funk). Zależność między wspomnianą orientacją polityczną a preferowaniem muzyki pogodno-konwencjonalnej okazała się słaba i ujemna – im mniej nasilony poziom przekonań liberalno-socjalnych, a tym samym silniejszy udział tych konserwatywno-libertariańskich, tym wymieniony typ muzyki w większym stopniu odpowiada gustom respondentów.

Częściowe potwierdzenie znalazła także czwarta z wymienionych hipotez (H4). Na podstawie określonego poziomu akceptacji przekonań charakterystycznych dla osobowości autorytarnej da się przewidzieć preferencje polityczne mierzone na skali przekonań liberalno-socjalnych *vs* konserwatywno-libertariańskich. Im wyższy poziom przekonań autorytarnych, tym słabiej przejawiana przez respondentów orientacja liberalno-socjalna, a tym samym silniejsza akceptacja dla przekonań konserwatywno-libertariańskich – i na odwrót. Niemniej jednak – spośród czterech testowanych modeli – jedynie w przypadku muzyki refleksyjnej/złożonej i pogodnej-konwencjonalnej udało się potwierdzić, iż są one istotnym statystycznie mediatorem pomiędzy autorytaryzmem badanych a ich orientacją polityczną mierzoną na skali przekonań liberalno-socjalnych *vs* konserwatywno-libertariańskich. Niższy poziom nasilenia autorytaryzmu sprzyja silniejszemu poziomowi akceptacji dla przekonań liberalno-socjalnych i muzyki refleksyjnej. Jednak sama informacja o preferowaniu tegoż stylu nie pozwala przewidywać przekonań na skali liberalno-socjalnych *vs* konserwatywno-libertariańskich. Inaczej sprawa wygląda w przypadku muzyki pogodnej-konwencjonalnej. Im wyższy poziom autorytaryzmu przejawiany przez osoby badane, tym chętniej preferują one ten typ muzyki. Z kolei preferencja tej grupy gatunków wiąże się z wyższym nasileniem przekonań konserwatywno-libertariańskich, a niższym liberalno-socjalnych.

Przedstawione badania, jak wspomniano w części teoretycznej, mają przede wszystkim wymiar poznawczy. Wpisują się w nurt badań z obszaru społecznej psychologii muzyki. Ich celem było rozpoznanie, czy wśród przedstawicieli młodego pokolenia Polaków ujawni się powszechnie występujące przekonanie o istnieniu zależności między deklarowanym gustem muzycznym a preferencjami politycznymi. Otrzymane wyniki pozwalają stwierdzić, że badana grupa młodych dorosłych, podobnie jak ma to miejsce w badaniach na innych populacjach, przejawia charakterystyczne tendencje w upodobaniach polityczno-muzycznych. Osoby deklarujące bardziej prawicowe poglądy preferują muzykę tradycyjną, odwołującą się do życia opartego na fundamentalnych wartościach. Osoby deklarujące poglądy lewicowe częściej sięgają po muzykę złożoną, niejednoznaczną, zmienną gatunkowo i treściowo. I choć w wybranych badaniach można się doszukać istotnych różnic co do nasilenia wybranej orientacji politycznej oraz co do wyboru poszczególnych gatunków muzycznych – wyżej opisana tendencja jest charakterystyczna.

Bibliografia

- Chrościcki, J. (1983). *Sztuka i polityka. Funkcje propagandowe sztuki w epoce Wazów 1587–1668*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Devenport, S.P., North, A.C. (2019). Predicting musical taste: Relationships with personality aspects and political orientation. *Psychology of Music*, 47, 6, 834–847. DOI: 10.1177/0305735619864647.
- Fox, W.S., Williams, J.D. (1974). Political orientation and Music Preferences among College Students. *Public Opinion Quarterly*, 38, 3, 352–371. DOI: 10.1086/268171.
- Gardikiotis, A., Baltzis, A.G. (2012). Rock music for myself and justice to the world! Music preferences, self-identities and social values. *Psychology of Music*, 40, 2, 143–163. DOI: 10.1177/0305735610386836.
- Glasgow, R.M., Carter, A.M., Wilson, G.D. (1985). Conservatism, sensation seeking and music preferences. *Personality and Individual Differences*, 6, 3, 395–396. DOI: 10.1016/0191-8869(85)90065-0.
- Hansen, C.H., Hansen, R.D. (1990). Rock music videos and antisocial behavior. *Basic and Applied Social Psychology*, 11, 4, 357–369. DOI: 10.1207/s15324834basps1104_1.
- Jabłońska, B. (2018). O społecznym charakterze muzyki. Szkic socjologiczny. *Pogranicze. Studia Społeczne*, 34, 113–128. DOI: 10.15290/pss.2018.34.07.
- Jakubowska, U. (1999). *Preferencje polityczne. Psychologiczne teorie i badania*. Warszawa: Instytut Psychologii PAN.
- Jureńczyk, Ł., Szczutkowska, J., Trempała, W., Wenderlich, P. (2017). Problem uchodźstwa wojennego w dziełach wybranych twórców kultury i sztuki. W: Ł. Jureńczyk, J. Szczutkowska, W. Trempała, P. Wenderlich (red.), *Wojna jako źródło inspiracji w kulturze i sztuce*. Bydgoszcz: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego.

- Korzeniowski, K. (2002). Autorytaryzm i jego psychopolityczne konsekwencje. W: K. Skarżyńska (red.), *Podstawy psychologii politycznej*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Lawendowski, R. (2011). *Osobowościowe uwarunkowania preferencji muzycznych w zależności od wieku*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Leung, A., Kier, A.Ch. (2008). Music preferences and civic activism of young people. *Journal of Youth Studies*, 11, 4, 445–460. DOI: 10.1080/13676260802104790.
- Mashkin, K.B., Volgy, T.J. (1975). Socio-political attitudes and musical preferences. *Social Science Quarterly*, 56, 3, 450–459.
- North, A.C., Hargreaves, D.J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference: 1. Relationships, living arrangements, beliefs, and crime. *Psychology of Music*, 35, 1, 58–87. DOI: 10.1177/0305735607068888.
- Peterson, J.B., Christenson, P.G. (1987). Political orientation and music preference in the 1980s. *Popular Music and Society*, 11, 4, 1–17. DOI: 10.1080/03007768708591293.
- Preacher, K.J., Hayes, A.F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods*, 36(4), 717–731.
- Rentfrow, P.J., Gosling, S.D. (2007). The content and validity of music-genre stereotypes among college students. *Psychology of Music*, 35, 2, 306–326. DOI: 10.1177/0305735607070382.
- Sajna, R. (2017). Wojna o niepodległość jako fundament kultury i sztuki Hispamoameryki. W: Ł. Jureńczyk, J. Szczutkowska, W. Trempała, P. Wenderlich (red.), *Wojna jako źródło inspiracji w kulturze i sztuce*. Bydgoszcz: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego.
- Sajna, R. (2019). Kompozytorzy muzyki poważnej jako migrancy/uchodźcy a problem promocji państw i narodów. W: Ł. Jureńczyk, J. Szczutkowska, W. Trempała, P. Wenderlich (red.), *Zjawiska migracji i uchodźstwa w kulturze i sztuce w XX I XX wieku*. Bydgoszcz: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego.
- Schoening, B.S., Kasper, E.T. (2011). *Don't Stop Thinking About the Music: The Politics of Songs and Musicians in Presidential Campaigns*. Lanham, Maryland: Lexington Books.
- Skarżyńska, K. (2005). *Człowiek a polityka. Zarys psychologii politycznej*. Warszawa: Scholar.
- Trempała, W. (2019). Globalny kryzys środowiskowy jako źródło inspiracji dla wybranych twórców kultury i sztuki XXI wieku. W: Ł. Jureńczyk, J. Szczutkowska, W. Trempała, P. Wenderlich (red.), *Zjawiska migracji i uchodźstwa w kulturze i sztuce w XX I XX wieku*. Bydgoszcz: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego.
- Web-01: Makarenko, V. (15.08.2014 r.). Nasz gust muzyczny jest obliczony przez maszyny. *Internetowe wydanie Gazety Wyborczej – Magazyn Wolna Sobota*. Pobrano z lokalizacji: <https://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,16483389,nasz-gust-muzyczny-jest-obliczony-przez-maszyny.html> [dostęp: 30.08.2021 r.].
- Web-02: Chyż, B., Makarenko, V. (17.03.2016 r.). Czy podziały polityczne przekładają się na podziały w kulturze? Czego słuchają wyborcy?. *Internetowe wydanie Gazety Wyborczej*. Pobrano z lokalizacji: <https://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22088564,czy-podzialy-polityczne-przekladaja-sie-na-podzialy-w-kulturze.html> [dostęp: 30.08.2021 r.].
- Web-03: Deryło, A., Wieczorek, M., Makarenko, V. (6.05.2016 r.). Sprawdziliśmy, czy gusta muzyczne Polaków wiążą się z sympatiami politycznymi. Zobacz, co nam wyszło. *Internetowe wydanie Gazety Wyborczej*. Pobrano z lokalizacji: <https://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22127157,sprawdzilismy-czy-gusta-muzyczne-polakow-wiaza-sie-z-sympatiami.html> [dostęp: 30.08.2021 r.].

Musical tastes vs. political preferences of young Poles – research report

SUMMARY In this article, the authors present a report of a quantitative empirical study devoted to the relationship between musical tastes and political preferences. The data collection process took place in 2019 on a sample of 831 students aged from 18 to 30. The respondents included in the measurements came from almost 50 academic centres across Poland. The research found a positive correlation between (1) preferred music genres and the level of acceptance of beliefs characteristic for an authoritarian personality; (2) preferred music genres and the manifested political orientation measured on the liberal-social vs. conservative-libertarian belief scale; (3) the level of acceptance of beliefs characteristic of an authoritarian personality and political preferences measured on the liberal-social vs. conservative-libertarian belief scale. Finally, it determined the probability at which the authoritarian personality and political preferences can be predicted based on the musical taste. The article also discusses the detailed extent of the determined relationships.

KEYWORDS music preferences, political orientations, authoritarian personality, cultural politics, political attitudes

Data przekazania tekstu: 23.10.2021; data zaakceptowania tekstu: 15.11.2021.